

**МЕЛІТОПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОГДАНА ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

**ПЕДАГОГІЧНА ІННОВАТИКА:
ДОСВІД ТА ПЕРСПЕКТИВИ
НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ**

Колективна монографія

Мелітополь, 2019

УДК 373/.3/.5: 001.895(477)

П 24

Педагогічна інноватика : досвід та перспективи Нової української школи : кол. монографія / за заг. ред. А. М. Солоненка, І. А. Мальцевої, Л. Ю. Москальової, О. С. Арабаджи – Мелітополь : ТОВ «Колор Принт», 2019. – 358 с. – ISBN 978-966-2489-78-1.

Рецензенти:

Л. С. Рибалко – доктор педагогічних наук, професор кафедри теорії та методики професійної освіти Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди.

О. О. Фунтікова – доктор педагогічних наук, професор кафедри освіти та управління навчальним закладом Класичного приватного університету.

Технічні редактори: Павленко О. М., Мілько Н. Є.

У колективній монографії відображено історію розвитку провідних технологій навчання, подано їхню коротку характеристику, обґрунтовано рекомендації щодо їх практичного використання в умовах Нової української школи, представлено авторські ігрові методики навчання, а також методики навчання окремих дисциплін у закладах загальної середньої освіти, розглянуто методичні та практичні аспекти їхньої реалізації.

Колективна монографія орієнтована як на теоретичну підготовку вчителів Нової української школи, так і на розвиток та реалізацію їхнього творчого потенціалу, формування теоретичної та практичної готовності до інноваційної педагогічної діяльності. Представлені матеріали можуть бути використані педагогами для підвищення ефективності організації освітнього процесу у закладах освіти.

Видання призначене для здобувачів вищої освіти, вчителів, викладачів, вихователів, слухачів системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Рекомендовано до друку Вченою радою Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького
(Протокол № 14 від 28.05.2019 р.)

ISBN 978-966-2489-78-1.

© МДПУ ім. Богдана Хмельницького, 2019

© Колектив авторів, 2019

© Колор Принт, 2019

ЗМІСТ

ВСТУПНЕ СЛОВО РЕКТОРА	7
ПЕРЕДМОВА	8
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ (Редактор розділу Коробченко А. А.)	11
Освітнє науково-практичне середовище Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького для особистісно-професійного розвитку педагога нової української школи: здобутки, реалії, перспективи /Солоненко А.М., Мальцева І.А./	11
Сутність та ознаки педагогічних технологій /Елькін М. В./	13
Розвиток технологічного підходу в зарубіжній та вітчизняній педагогічній науці /Коробченко А. А., Головкова М. М./	16
Технології особистісно орієнтованого навчання /Коробченко А. А./	22
Технології розвивального навчання /Головкова М. М./	30
Навчання як наукове долідження /Окса М. М./	35
Case Study як сучасна технологія професійно орієнтованого навчання старшокласників /Бельчева Т. Ф., Єрмак Ю. І./	43
Технологія формування творчої особистості /Бунчук О. В./	45
Технологія розвитку критичного мислення /Бунчук О. В./	50
Ігрові технології /Воровка М. І./	52
Технологія проектної діяльності як відкритий навчальний простір співпраці учнів /Ізбаиш С. С./	57
Впровадження інтегральних технологій у сучасний освітній процес закладів загальної середньої освіти /Попелешко Ю. І./	65
Розділ 2. ІГРОВІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ В ДОШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ (Редактори розділу Москальова Л. Ю., Тройцька Т. С.)	70
Методика формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку засобом дидактичної гри /Жейнова С. С./	70
Інтеграція LEGO-технології в дошкільному навчальному закладі /Жейнова С. С./	72
Методика пролонгованої підтримки індивідуального творчого самовираження старшого дошкільника у художньо-творчій діяльності /Житнік Т. С., Федорова О. В./	76
Інноваційні методи роботи з дітьми з особливими освітніми потребами за допомоги метафоричних асоціативних карток “Будинок” та “Фантастичне дійство” /Житнік Т. С./	82
Розділ 3. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ (Редактор розділу Дубяга С. М.)	90
Технологія інтерактивного навчання в початковій школі /Дубяга С. М., Фефілова Т. В./ ...	90
Формування творчої особистості молодшого школяра засобами методичної системи «Щоденні 3 (5)» /Дубяга С. М., Фефілова Т. В., Фалько Н. М./	105
Технологія розвитку критичного мислення молодших школярів /Дубяга С. М., Фефілова Т. В./	117
Розділ 4. МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ (Редактор розділу Максимов О. С.)	142
Організація роботи школярів на уроках біології за методикою Едварда де Боно «Шість капелюхів мислення» /Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В./	142
Організація диференційованого навчання учнів на уроках біології /Логвіна-Бик Т. А., Бик Н. В./	147

Навальньо-екологічна стежка як чинник удосконалення екологічної компетентності вчителів біології /Вельчева Л. Г., Пюрко О. С., Туровцева Н. М./	155
Розділ 5. МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ХІМІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ (Редактор розділу Максимов О. С.)	162
Основи формування понять ужиткової хімії /Максимов О. С., Шевчук Т. О., Москаленко Л. М./	162
Методика формування пропедевтичних знань з хімії в учнів початкової школи в умовах сучасної освітньої реформи /Максимов О. С., Шевчук Т. О./	168
Розділ 6. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ ОКРЕМИХ ПИТАНЬ У ШКІЛЬНОМУ КУРСІ ГЕОГРАФІЇ (Редактор розділу Байтеряков О. З.)	173
Методика вивчення рельєфу за топографічними картами. /Левада О. М., Арсененко І. А./	173
Методика застосування грошових знаків в шкільному курсі «Географія. Материки і океани» /Байтеряков О. З., Донченко Л. М./	178
Новітні технології краєзнавчої роботи в школі: таблиці Шульте /Бейдик О. О., Топалова О. І./	185
Дидактичні умови формування геолого-геоморфологічних навичок і умінь учнів на уроках географії /Прохорова Л. А., Непша О. В., Зав'ялова Т. В./	190
Розділ 7. СУЧАСНІ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІСТОРІЇ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ (Редактор розділу Байтеряков О. З.)	200
Інтерактивна форма навчання на уроках історії /Шкода Н. А./	200
Навчально-дослідницька діяльність учнів старших класів на уроках історії України. /Полякова Л. І./	205
Розділ 8. ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (Редактори розділу Шарова Т. М., Насалевич Т. В., Землянська А. В.)	209
Диктант як один із елементів інтерактивної технології колективно-групового навчання /Мінкова О. Ф., Волкова І. В./	209
Проблемне навчання як один із аспектів інноваційних технологій навчання української мови /Мінкова О. Ф., Волкова І. В./	214
Формування мовної культури учнів крізь призму технології розвивального навчання /Мінкова О. Ф., Волкова І. В./	218
Уроки фонетики в Новій українській школі на засадах компетентнісного й особистісно-орієнтованого підходу до навчання /Єрмоленко С. І., Митяй З. О., Сіроштан Т. В./	222
Розділ 9. ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДИК ТА ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ	234
	234
	241

Використання електронних засобів навчального призначення в освітньому процесі /Шарова Т. М., Землянська А. В., Конєйцева Л. П., Шаров С. В./	246
--	-----

Розділ 10. НОВІТНІ МЕТОДИКИ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

(Редактори розділу Шарова Т. М., Насалевич Т. В., Землянська А. В.)	259
---	-----

Використання WEB-технологій у навчанні англійської мови /Коноваленко Т. В., Гуров С. Ю., Гурова Т. Ю./	259
«CASE STUDY» як дослідницька стратегія /Матюха Г. В., Насалевич Т. В., Мілько Н. С., Павленко О. М./	264
ВЕБ-КВЕСТ проект /Матюха Г. В., Насалевич Т. В., Тарасенко Т. В./	268
Методичні аспекти вивчення країнознавчого матеріалу в шкільному курсі англійської мови Байтерякова Н. Ю., Байтеряков О. З., Байтеряков Є. О./	271
Методика написання наукової роботи учня МАН /Жигоренко І. Ю., Мінькова Г. Ю./	279

Розділ 11. АКТУАЛЬНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ ТВОРЧОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ МИСТЕЦТВА

(Редактор розділу Сегеда Н. А.)	285
---------------------------------------	-----

Сучасні світові методичні системи розв'язання проблеми творчого самовираження школярів на уроці музики для вчителя Нової української школі /Сегеда Н. А. /	285
Педагогічний супровід та особливості впровадження освітніх технологій розвитку креативності підлітків на інтегрованих уроках музики /Терещенко С. В./	291
Технологія формування музично-просвітницької компетентності майбутнього вчителя мистецтва /Стотика І. Г., Власенко Е. А./	302

Розділ 12. ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИКИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНИХ ЯКОСТЕЙ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

(Редактори розділу Котова О. В., Проценко А. А.)	311
--	-----

Методика використання сучасних фітнес-технологій на уроках фізичної культури в закладах освіти /Котова О. В./	311
Методики розвитку основних фізичних якостей учнів на заняттях із футболу /Проценко А. А./	318
Програма силової підготовки з використанням комплексів атлетичної гімнастики для юнаків старшого шкільного віку загальноосвітнього начального закладу /Карabanов Є. О., Нетша О. В., Суханова Г. П., Ушаков В. С./	326

Розділ 13. ІНФОРМАЦІЙНІ ТА ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНФОРМАТИКИ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

(Редактор розділу Наумук І. М.)	332
---------------------------------------	-----

Групові технології навчання в освітньому процесі /Наумук І. М., Стрілець О. В./	333
Використання паперової інженерії в проектуванні леп-буку /Брянцева Г. В., Брянцев О. А./	334
Елементи інтерактивних технологій: активні форми і методи навчання /Наумук І. М./	335

повинні превалювати над розвивальними, тому викладач має бути вкрай обережним у виборі методів, надаючи перевагу ігровій формі занять.

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ РОБОТИ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТАФОРИЧНИХ АСОЦІАТИВНИХ КАРТОК "БУДИНОК" ТА "ФАНТАСТИЧНЕ ДІЙСТВО"

Житнік Т. С.

Актуальність дослідження полягає в площині змін в освітньому середовищі та зумовлюється потребою фахівців у новітніх інноваційних методах роботи з емоційною, міжособистісною та когнітивною сферами дітей з особливими освітніми потребами. Значна увага науковців та практиків сучасності звертаються до досвіду використання арт-терапевтичних технологій, що забезпечують індивідуальний ігровий підхід до кожної дитини, її діагностику та корекцію. Особливої актуальності використання методів арт-терапевтичних технологій набуває у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами, які потребують особливих засобів та методів розвитку й формування їх особистості. Таким чином, проблемна ситуація постає у можливостях метафоричних карток у процесі роботи з дітьми з особливими освітніми потребами та не одноставним, складним трактуванням змісту проєктивних методик в інклюзивній освіті.

Стійкий інтерес психологів та педагогів до проєктивної діагностики зберігається вже понад півстоліття. Різні проєктивні методики широко використовуються в практиці дослідження особистості у всіх областях сучасної психології та педагогіки (Р. Бернс, А. Біне, Дж. Бук, Ф. Гальтон, С. Кауфман, Л. Корман, Е. Крамер, Д. Маховер, Е. Морісон, К. Роджерс, Г. Хоментаскас, А. Хілл, В. Хьюлс, З. Фрейд, К. Юнг).

Заслугують уваги наукові пошуки сучасних вітчизняних учених: А. Бодалева, І. Дмитрієвої, Т. Добровольскої, І. Ільченко, О. Іонова, З. Ленів, Л. Комиссарової, Л. Куненко, І. Левченко, І. Лисенкової, О. Медведєвої, О. Сороки, О. Філь, А. Хіля. Дослідники одноставні в тому, що в основі проєктивних методик лежить одвічно властиве людині прагнення тлумачити явища і предмети навколишньої дійсності у взаємозв'язку з її бажаннями, потребами, почуттями, особистісним світом.

Перша проєктивна методика, тобто та, яка ґрунтувалася на відповідній теоретичній концепції – психологічній концепції проєкції, з'явилася у 1938 р. і належить американському психологу Г. Мюррею, автору знаменитого тесту тематичної апперцепції (ТАТ). Він розглядає проєкцію як природну тенденцію людей діяти під впливом своїх потреб, інтересів, усієї психічної організації. Витоки проєктивної техніки слід шукати в дослідженнях Ф. Гальтона, який вивчав асоціативний процес. Пізніше К.Г. Юнг, звернувся до асоціацій, що дозволяв актуалізувати переживання – комплекси особистості. В кінці XIX – на початку XX ст., прагнучи досліджувати уяву, А. Біне експериментував з аморфними кольоровими і монохромними чорнильними плямами, які нагадували людей та різні події життя. Поняття проєкції (від лат. *projectio* – викидання), як психологічне поняття, з'являється вперше в психоаналізі і належить З. Фрейду (1894). Інтерпретація цього поняття в психоаналізі пов'язано з захисними механізмами "Я". Проєкція (поряд із витісненням, раціоналізацією, сублімацією та іншими захисними механізмами) розглядалася в якості одного із захисних механізмів. Існування проєкції в її класичному розумінні викликає дискусії і не може вважатися остаточно доведеною.

Основною особливістю та специфікою проєктивних методик є індивідуальність, неоднозначність, невизначеність використовуваних стимулів. Ця особливість стимулу вважається необхідною умовою для реалізації процесу проєкції. Визнаючи важливість ступеня структурованості стимулюючого матеріалу, потрібно зупинитися і на дискусійних питаннях, що виникають у зв'язку з вивченням ролі стимулу в проєктивних методиках.

Сприйняття не може бути пов'язано виключно зі стимулом. У розробці та використанні проєктивних методів, особливо на ранніх етапах, вважалося, що неструктуровані стимули сприяють найбільшою мірою вияву індивідуального в сприйнятті. Чим менше структурований стимул, тим яскравіше в процесі його інтерпретації виявляється особистість. З таким розумінням проєктованого процесу можливо зустрітися і сьогодні. Таким чином, окремі стимули викликають в особистості специфічні супутні реакції. Однак ми не можемо стверджувати, які саме властивості стимулу обумовлюють ті чи інші реакції в особистості: існує залежність між відповідями і властивостями стимулу, яку не можна не враховувати.

Метафоричні асоціативні картки дозволяють здійснити обхід раціонального мислення, зняти захист і внутрішній опір, створити умови для діалогу між зовнішнім і внутрішнім світом особистості, допомагають реконструювати травматичну подію, сформулювати і висловити її словами, вербалізувати. Вербалізація події є терапією, карти дають можливість безпечно говорити про те, що заховане. Вихід на метафоричний рівень осмислення подій дозволяє "занурити" їх в інші слова. Нові слова дозволяють бачити ці події вже інакше. Погляд "по-новому" веде до іншого рішення. Реконструкція психотравмуючих подій на картах дозволяє уникнути додаткової ретравматизації особистості, запускає її внутрішні процеси

самозцілення, створює безпечний контекст пошуку та моделювання рішення, пошуку свого унікального шляху виходу з кризи.

Метафоричні асоціативні картки володіють перевагами проєктивних методів та істотно розширюють терапевтичний арсенал психолога або педагога. Картки дозволяють отримати цілісну картину власного “Я” особистості, усвідомити актуальні переживання і потреби. Діапазон застосування метафоричних асоціативних карток як проєктивного стимульного матеріалу в груповій і в індивідуальній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами величезний [1; 2].

Найбільшою заслугою метафоричних карток є той факт, що вони спонукають та мотивують до комунікації. Сюжети, що виникають під час сприйняття карток та розповідаються, є унікальними, особливими, внутрішніми, відображають найбільш глибокі емоційні переживання. Зберігаючи в собі ключові особливості метафоричних карт, кожна з цих колод карток має свою специфіку і орієнтована на особливості психологічних проблем або специфічний підхід до роботи з образним світом дитини з особливими освітніми потребами. Кожна колода унікальна, але може нескінченно комбінуватися у використанні з іншими колодами метафоричних асоціативних карток, відкриваючи нові можливості для ігор і створюючи нескінченний простір для гри нашої уяви.

Кожна карта – це трамплін в добре знайомий міф чи чарівну казку, або в історію, яку ніхто раніше не розповідав. Картки висвітлюють наше життя світлом спонтанності й подиву, спогадів про нездійсненні дитячі фантазії. Їх зображення запрошують у подорож до світу казкових історій, фантазії, мрії. У цих карток немає закріплених за кожною з них встановлених значень. За допомогою карток ми можемо підібрати слова для створення універсального міфу. Картки з малюнками стимулюють нашу інтуїцію й емоції.

Зображення використовуються з метою звернення до наших почуттів та внутрішніх емоційних станів заради зцілення, визволення. Крім того, за допомогою карток, можливі варіанти рішення позбавлення від негативних емоційних станів та отримання позитивних, звісно, за допомогою проєкції; за допомогою вмiлого керування діалогом, педагог або психолог орієнтує дитину в пошуку рішення, у визначенні учасників процесу поліпшення емоційного стану дитини.

Важливо пам’ятати, що розглянуті та запропоновані приклади роботи з асоціативними картками не є основними та вирішальними. Домінантних інструкцій, щодо єдиних вірних засобів використання карток не існує, оскільки кожна ситуація індивідуальна, сама дитина власними коментарями та розповідями допомагає педагогу або психологу формувати лінію діалогу, структуру пошуку рішення та визначення методів для допомоги. Психолог повинен уважно слухати розповідь, учасників карток, їх характеристики, дії тощо. Число асоціативних карток, що можуть бути використаними, педагог обирає самостійно, або це робить дитина. Залежно від конкретних обставин, можливі будь-які поєднання карток. Педагог або психолог може створювати самостійні варіанти роботи, але обов’язково повинен залишатися в рамках етичних норм, зазначених раніше.

Отже, асоціативні метафоричні картки “Фантастичне дійство” (приклади деяких карток: Іл. 1-8) , “Будинок” (приклади деяких карток: Іл. 9-16) – це барвисті малюнки у форматі А-5, що зображують героїв і події з країн і часів, яких до цього ніколи не існувало. Набір карток (45 карток та 44 картки відповідно), що зображують героїв, чарівні предмети і сюжети різних казкових історій. Картки допомагають зануритися у світ фантазії, отримати доступ до необмежених можливостей уяви дитини з особливими освітніми потребами. Зберігаючи у собі ключові особливості метафоричних карт, кожна з цих колод карток має свою специфіку і орієнтована на особливості психологічних проблем або специфічний підхід до роботи з образним світом особистості. Кожна колода унікальна, але може нескінченно комбінуватися у використанні з іншими колодами метафоричних асоціативних карток, відкриваючи нові можливості для ігор і створюючи нескінченний простір для гри нашої уяви.

Іл. 1 (Асоціативна метафорична картка “Фантастичне дійство”)

Іл. 2 (Асоціативна метафорична картка “Фантастичне дійство”)

Іл. 3 (Асоціативна метафорична картка “Фантастичне дійство”

Іл. 4 (Асоціативна метафорична картка “Фантастичне дійство”

Іл. 5 (Асоціативна метафорична картка “Фантастичне дійство”

Іл. 6 (Асоціативна метафорична картка “Фантастичне дійство”

Іл. 7 (Асоціативна метафорична картка “Фантастичне дійство”

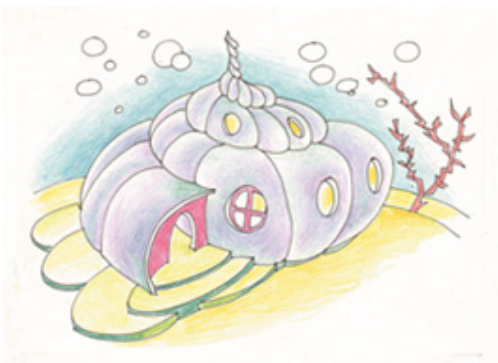
Іл. 8 (Асоціативна метафорична картка “Фантастичне дійство”

Іл. 9 (Асоціативна метафорична картка “Будинок”

Іл. 10 (Асоціативна метафорична картка “Будинок”

Іл. 11 (Асоціативна метафорична картка “Будинок”

Іл. 12 (Асоціативна метафорична картка “Будинок”

Іл. 13 (Асоціативна метафорична картка “Будинок”

Іл. 14 (Асоціативна метафорична картка “Будинок”

Іл. 15 (Асоціативна метафорична картка “Будинок”

Іл. 16 (Асоціативна метафорична картка “Будинок”

Зупинимося детальніше на стандартній початковій техніці, що може бути використана при роботі з дітьми з особливими освітніми потребами (на прикладі авторських асоціативних карток “Фантастичне дійство”, “Будинок”: дитина наосліп витягує з колоди одну або кілька карток (або обирає ту, що найбільш сподобалася/не сподобалася) відповідає на наступні питання: Що зображено на карті? Хто на карті – головний герой? Чим почалася і як закінчилася ця історія? Хто ти на цій карті? Хто я? Що ця карта означає для тебе? і тощо. Переліку стандартних питань не існує, сама дитина та її відповіді є орієнтиром бесіди.

Наступні запропоновані техніки є тільки орієнтовними, техніки можуть змінюватися, доповнюватися, варіюватися як на початку роботи (в залежності від поставленої мети), так і під час роботи з ними. Зазначимо, що під час гри-бесіди дитина може хотіти самостійно додати деталі до запропонованої ілюстрації, або, навпаки, зовсім змінити сюжет. Таким чином, важливо додати (крім карток) чисті аркуші та кольорові або прості олівці, щоб дитина могла малювати.

Техніка роботи з відкритими метафоричними асоціативними картками “Фантастичне дійство”, “Будинок” [1; 9].

Розкласти картки відкрито, вгору зображеннями. Попросити обрати свою картку-візитку або створити візитку з декількох карт, і представити її вам або групі. Додаткові питання можуть бути: Чи є

серед решти карт ще якась, яка доповнить твою розповідь про себе?

Техніка роботи “Мій настрій” із закритими метафоричними асоціативними картками “Фантастичне дійство” [2].

Розкласти картки малюнками вниз. Витягти картку не дивлячись, розповісти про подібність між собою, своїм настроєм, емоційним станом і зображенням на картці. Наприклад, “У мене був такий настрій сьогодні зранку. Тому що...”, “Такий настрій був у моєї мами...тому що...”. Цю техніку можна запропонувати групі (наприклад, на етапі знайомства), де кожен учасник витягує свою карту і розповідає щось про себе групі через схожість із зображенням. Також техніка є ефективною під час індивідуальної роботи з емоційною та міжособистісною сферами дитини з особливими потребами.

Техніка “Теперішнє – майбутнє” з відкритими метафоричними асоціативними картками “Фантастичне дійство” схожа на попередню [2].

Запропонувати вибрати картку-картинку, що відображає теперішній емоційний стан дитини (декілька карток). Потім запропонувати вибрати картку, що найбільш повно відображає суть рішення проблеми, описати зв'язок між цими картками. Можливо, відповідь зовсім не підходить до малюнка. Ця відповідь теж приймається, адже її треба аргументувати.

Техніка “Де живе Мій друг” з відкритими метафоричними асоціативними картками “Будинок” [1].

Тут працює принцип відділення особистості від проблеми, можливість подивитися на ситуацію з іншого боку.

Попросить обрати картку, яка б уособлювала будинок друга чи знайомого дитини. Дайте завдання поговорити з ним, розпитати про справи, настрої, емоційний стан та події в житті. Інший підхід – підійти до картинки як до мудрого радника. “Що говорить тобі твій друг? Що він може і хоче зробити? А ти що можеш і хочеш зробити зараз?” Так дитина отримує доступ до своїх же власних ресурсів.

Техніка “Подорож” з відкритими метафоричними асоціативними картками “Фантастичне дійство”, “Будинок” [1; 2].

Попросить дитину бути режисером ситуації за допомогою метафоричних карт – оживляти і озвучувати картинку. “Що б ти сюди додав?”, “Кого взяв би із собою у подорож? Чому?”, “Під час подорожі у якому будинку хочеш/не хочеш зупинитися?”, “Що ти можеш зробити, щоб це сталося в твоєму житті?” тощо.

Техніка роботи “Я зараз живу тут...” з метафоричними асоціативними картками “Будинок” [1].

В основі техніки – яскравий образ незвичного будинку. Всі одержані від дитини обрані картки розкладаємо так, що “будинок в якому я живу зараз” зліва, а “будинок, в якому я хочу жити” – справа. Можна вибудувати “хто мені потрібен, щоб жив поруч”. Можливо обрати картку, що є причиною такого стану, описати її, вийти на діалог. Важливо, щоб до закінчення зустрічі у дитини вишикувалася надійна структура, що підтримує її впевненість, дає сили.

Техніка роботи “Плануємо подорож” із метафоричними асоціативними картками “Фантастичне дійство” [2].

Один учасник обирає картку (куди він хоче потрапити, відправитися у подорож) і починає розповідь за своєю картою. Решта по черзі тягнуть карту і вигадують ідеї щодо подорожі, шляхом інтерпретування тієї картки, яка у них на руках: “Я подорожую...тому що...”, “Мені б хотілося потрапити саме сюди...тому що...”. Після того, як кожен озвучить свою ідею, а може навіть не одну, наступний учасник продовжує розповідь або починає свою з новою картою.

Правила та техніки застосування метафоричних асоціативних карток є максимально гнучкими. Вони служать керівництвом для створення бажаного контексту, у якому дитина отримує доступ до свого творчого початку. Кожна колода унікальна, але її спільне використання з іншими колодами відкриває все нові і нові можливості для ігор уяви.

Аналіз практики показав, що метафоричні асоціативні карти є унікальною проективною методикою для роботи з різною проблематикою дітей з особливими освітніми потребами з найширшим спектром застосування. Картки дозволяють здійснити обхід раціонального мислення, зняти захист і внутрішній опір, створити умови для діалогу між зовнішнім і внутрішнім світом дитини, допомагають реконструювати травматичну подію, сформулювати і висловити її словами.

Метафоричні асоціативні карти є унікальною проективною методикою для роботи з дітьми з особливими потребами з різною проблематикою як індивідуально, так і в груповому режимі з найширшим спектром застосування. Отже, метафоричні асоціативні картки – це простота використання і безпека для особистості що знижує її внутрішній опір. Ігрова форма роботи також спонукає до зниження внутрішньої напруги. Карта слугує поштовхом у світ уяви дитини, дозволяє створювати безпечне творчо-ігрове поле для діалогу між зовнішнім і внутрішнім світом особистості дитини. З внутрішнього поля цієї фантастичної реальності дитина може під іншим кутом побачити зовнішнє і переосмислити його.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Асоціативні картки “Будинок” / Т. Житнік, – Мелітополь, ФОП Однорог Т. В., 2016. – 44 картки.
2. Асоціативні картки “Фантастичне дійство” / Т. Житнік, – Мелітополь, ФОП Однорог Т. В., 2016. – 45 карток.
3. Базовий компонент дошкільної освіти / науковий керівник А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф. д-р пед. наук. авт. Кол.: Богуш А. М., Беленька Г. В., Богінч О. Л., та ін. Київ: Освіта, 2017.
4. Брежнева О. Г. Математичний розвиток дошкільників: теорія і технологія: монографія. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 481 с.
5. Гавриш Н. В. Інтегровані заняття у дитячому садку. Київ: Редакції газет з дошкільної та початкової освіти, 2013. 128 с.
6. Гавриш Н. В. Калейдоскоп інформаційно-ігрової творчості дітей. Методичні рекомендації щодо використання коректурних таблиць / Н. Гавриш, О. Безсонова. – К. : Видавничий Дім «Слово», 2012. 256 с.
7. Гавриш Н. В. Розвиток мовленєвотворчої діяльності в дошкільному дитинстві: дис. доктора пед. наук : 13.00.02 / Наталія Василівна Гавриш. – К. : Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, 2002. – 438 с.
8. Дитина в дошкільні роки: комплексна освітня програма / наук. керівник К. Л. Крутій. Запоріжжя: ТОВ ЛПС ЛТД, 2016. 160 с.
9. Дмитрієва І. В. Корекція художнього сприймання розумово відсталих підлітків засобами образотворчого мистецтва : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / І. В. Дмитрієва. – К., 2002. – 19 с.
10. Дуткевич Т. В. Дитяча психологія: навч. посібник, Київ: Центр учбової літератури, 2012. 424 с.
11. Житнік Т. С. Механізм формування художньо-творчої самоактивності у старших дошкільників засобами живопису / Т. С. Житнік // Науковий вісник МДПУ : Серія : Педагогіка. – Мелітополь : Вид-во «Мелітополь», 2014. – Вип. 13. – С. 136 – 141.
12. Житнік Т. С. Формування естетичної свідомості у дитини під час сприймання образів оточуючого середовища / Т. С. Житнік // Проблеми екологічного та соціально-правового розвитку Азово-Чорноморського регіону : Збірник статей. – К. : Міленіум, 2013. – С. 148 – 164.
13. Ільченко І. С. Арт-терапія: навчальний посібник для студентів. – Умань: Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2013. – 150 с.
14. Іонов О. А. Арт-терапія в комплексній реабілітації психически больных : автореф. дис. ... канд. мед. наук : 14.00.18 / О. А. Іонов. – М., 2005. – 23 с.
15. Козирев О. У истоков творчества / О. Козирев // Художник. Журнал Союза художников РСФСР. – 1979. – № 7. – С. 29 – 30.
16. Ленів З. Корекція порушень усного мовлення у дітей старшого дошкільного віку засобами арт-терапії : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / З. П. Ленів. – К., 2010. – 21 с.
17. Лисенкова І. П. Арт-терапія як засіб соціально-педагогічної підтримки молодших школярів із затримкою психічного розвитку : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.03 / І. П. Лисенкова. – Миколаїв, 2012. – 20 с.
18. Лопухіна Т. В. Стягунова О. О. Технології навчання, виховання та розвитку дітей: навчально-методичний посібник. Донецьк: “Каштан”, 2010. 146 с.
19. Медведева Е. А. Социокультурное становление личности ребенка с проблемами психического развития средствами искусства в образовательном пространстве : автореф. дис. ... доктора психол. наук : 19.00.10 / Е. А. Медведева. – М., 2007. – 47 с.
20. Опалюк О. М. Формування основ морально-естетичного світогляду молодших школярів засобами декоративно-прикладного мистецтва : дис. канд. пед. наук : 13.00.01 / О. М. Опалюк. □ К., 1999. – 224 с.
21. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти. / за заг. ред. Г. С. Тарасенко. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2010. 320 с.
22. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2006. – 456 с.
23. Програма розвитку дитини від 2 до 6 років та методичні рекомендації «Безмежний світ гри з LEGO» / Рома О. Ю., Близнюк В. Ю., Борук О. П. the LEGO® Foundation, 2016. 140 с.
24. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Впевнений старт» / О. О. Андрієтті, О. П. Голубович, О. П. Долинна [та ін.]. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 104 с.
25. Програма розвитку конструктивних здібностей дітей дошкільного віку «ЛЕГО-конструювання» / Пеккер Т. В., Голота Н. М., Терещенко О. П., Резніченко І. Ю. Київ, 2010.
26. Розвиваємо, навчаємо, виховуємо дитину третього року життя: методичний посібник / Кузьмук Л. І. та ін.; за заг. ред. Т. І. Поніманської. Київ, 2013. 568 с.
27. Розумове виховання сучасних дошкільнят. Методичний посібник / Н. Гавриш, О. Брежнева, І. Кіндрат, О. Рейпольська; за заг. ред. О. Брежневої. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 176 с.
28. Синько І. М. Навчальні та дидактичні ігри з LEGO для дітей дошкільного віку. URL: <https://vseosvita.ua/library/navcalni-ta-didacticni-igri-iz-lego-dla-ditej-doskilynogo-viku-12106.html>
29. Сухорукова Г. В., Дронова О. О., Голота Н. М., Янцур Л. А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі [за заг. ред. Г. В. Сухорукової]. – К. : Видавничий дім «Слово», 2010. – 376 с. : іл.
30. Тарнавська Н. П. Використання ігрових прийомів у процесі формування елементарних математичних уявлень у дітей дошкільного віку // Сучасні технології формування логіко-математичної

компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку збірник науково-методичних праць / за заг. ред. Н. П. Тарнавської., Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич – Житомир: ФОП «Левковець», 2015. 430 с., С. 121—124.

31. Химинець В. В. Інноваційна освітня діяльність. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 360 с.

32. Хіля А. Арт-терапія як об'єкт наукового дослідження у працях зарубіжних та вітчизняних учених Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2016, № 5 (59).

33. Щербакова К. Й. Методика формування

елементів математики в дошкільників: навчальний посібник. Київ: Вид-во Європейського університету, 2011. 262 с.

34. Morrison Amy. Understanding Children's Preferences in Art Making: Implications for Art Therapy : A dissertation : In partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy / Amy Morrison. – Lesley University, 2013. – 179 p.

35. Rogers C. R. Empatic: An Unappreciated Way of Being / C. R. Rogers // The Counseling Psychologist, 1975. – V. 5, N 2. – P. 2 – 10.